

זיכרון מבעד לעדשה - זיכרון מקוון תשפ"ג 2023

התכנית זיכרון מבעד לעדשה הינה תכנית ייחודית של רשת אורט בשיתוף יד ושם ובה תלמידים מתעדים ניצולי שואה ויוצרים תערוכת צילומים אשר מוצגת ביד ושם. הפרויקט משלב בין העמקת הידע בנושא השואה לבין ביטוי יצירתי ואומנותי של התלמידים. לאור גילם ומצבם של ניצולי השואה החיים בינינו, ניסינו לחשוב מה יקרה ביום שלא יישארו ניצולי שואה לספר את סיפורם ממקור ראשון. רצינו להמשיך את הדיון והעיסוק סביב עיצוב זיכרון עכשווי, אך באופן חדש ולאתגר את בני הנוער בלמידה המשלבת לימוד התוכן ההיסטורי ברמה גבוהה ביותר ושימוש בכלים אמנותיים ליצירת חוויה לימודית משמעותית. ביקשנו מהתלמידים להתמקד בחפצים או תמונות מתוך ארכיון יד ושם. לא ויתרנו על הלימוד המעמיק בנושא, על שמיעת הסיפורים וניסינו לתת ביטוי ויזואלי, עכשווי מנקודת מבט אישית לסיפורים הללו.

מצורפים 4 מערכי פעילות בהשראת כרזות וסרטנים לקראת יום הזיכרון לשואה תשפ"ג שהפיקו התלמידים המשתתפים בתכנית.

מערך 1- תמונות מספרות

מטרות: היכרות עם התהליך של המשתתפים בתכנית זיכרון מבעד לעדשה

חשיפת התוצרים של התלמידים המשתתפים בתכנית

חיבור נושא השואה דרך תמונות מספרות

משך הפעילות: כשעה וחצי

קהל יעד: ז-יב

פתיחה:

המנחה יקריא או יחלק את השיר **של אגי משעול** לתלמידים (מצורף בנספח)

לאחר קריאת השיר המנחה יבקש מהתלמידים לדמיין תמונה אחת שעולה להם לראש כשהם שומעים את המילה שואה. (ניתן לשתף את התשובות בלוח שיתופי)

התלמידים ישתפו מדוע בחרו דווקא בתמונה זו ומה הקשר שלה לשיר (הסיפור האישי, הפנימי והפרטי הוא מה שיוצר אצל התלמידים את חווית ההזדהות עם נושא השואה)

פעילות מרכזית:

התלמידים ייחשפו למגוון כרזות שיצרו בתכנית זיכרון מבעד לעדשה- זיכרון מקוון [בקישור המצורף](#) ויבחרו את הכרזה שהכי מדברת אליהם, שריגשה אותם, שיצרה אצלם אי שקט וכו...

***לחילופין-ניתן להציג את המצגת של הכרזות הנבחרות [בקישור המצורף](#)**

לאחר הבחירה התלמידים יתבקשו לתת שם לכרזה (ניתן להיעזר ברשימת הציטוטים שבנספח)

דיון:

- מדוע בחרתם בשם הזה? כיצד הוא מתקשר לתמונה?
- האם המשפט שנתנו התלמידים בתכנית "זיכרון מבעד לעדשה" נותן משמעות נוספת/אחרת לכרזה?
- איך ניתן דרך כרזה להכיר את מצב שורדי השואה/ סיפור אישי/ פרט אחד / נושא אחד מתוך הסיפור הכללי של השואה?

- אם הייתם צריכים להציג תמונה אחת שמשקפת את זיכרון השואה, איזו תמונה זו הייתה? איזה מסר חשוב להעביר דרך התמונות?

- אם הייתם יכולים לעצב מחדש את זיכרון השואה, מה הייתם עושים? (ברמה בית ספרית, לאומית, בינלאומית וכו...), להתייחס לתאריך, לפעילויות, לטקסים, למסרים ויזואליים

*הצעה- (אם יש זמן)- לעצב יחד עם התלמידים תוצר/כרזה ולהפיץ בבית הספר ומחוצה לו.

נספחים:

1. אגני משעול

על אֲחוֹתַי שְׁעֵלְתָה בְּעֶשֶׂן

הַשְּׂמִימָה

אֲנִי יוֹדַעַת רַק שְׁנֵי דְּבָרִים:

אֶת שְׂמָה

וְאֶת חַיִּי תַּחֲתֶיהָ.

2. ציטוטים

"סגולה מיוחדת היא באדם שאין הוא יכול להתקיים אלא אם כן הוא צופה אל העתיד." (ויקטור פרנקל, מתוך הספר: האדם מחפש משמעות)

למרבה הצער, כל מה שאני יכול לזכור הוא העבר. (אורסון סקוט קארד, מתוך הספר: מפות במראה)

כל עוד מישוהו זוכר אותנו, אנחנו חיים. (קרלוס רואיס סאפון, מתוך הספר: צילה של הרוח)

השואה דומה לתהום פעורה אשר ככל שאנו קרובים אליה, אי אפשר להבין את עומקה. (הרב ישראל מאיר לאו, מתוך כתבה באתר יד ושם: "ניצולי השואה ויד ושם")

ביום מן הימים יעלם הכאב, אך הזיכרון ישאר לעולם. (ארתור סי קלארק, מתוך: שירת ארץ רחוקה)

הזיכרונות האמיתיים היו דומים לרוחות רפאים, ואילו הזיכרונות הכוזבים היו משכנעים כל כך, עד כי דחקו את רגלי המציאות. (גבריאל גרסיה מארקס, מתוך: צליינים מוזרים.)

מערך 2: מזוודת הזיכרון- עיצוב זיכרון על ידי שימוש באמצעים ויזואליים

מטרות: הכרה בחשיבות תיעוד הסיפורים של שורדי השואה

שימוש באמצעים ויזואליים כדי לתעד סיפור ולשמר זיכרון

קהל יעד: ז-יב

משך הפעילות כשעה

פתיחה:

הקרנת הסרטון [היומן](#) של אורט גבעתיים

שאלות לדיון:

- מהן התחושות שעולות בעקבות הצפייה בסרטון?
- מהו הדבר שהכי זכור לכם מסיפור של שורד שואה ששמעתם?
- אם הייתם צריכים להמחיש את הסיפור באמצעות תמונה, איזו תמונה זו הייתה?
- כיצד השימוש באמצעים ויזואליים יכול לגרום לכך שזיכרון השואה לא יישכח?

פעילות:

המנחה יספר לתלמידים על תכנית "זיכרון מבעד לעדשה- זיכרון מקוון" ויצגי את הכרזות שהופקו לקראת יום הזיכרון לשואה תשפ"ג 2023 ([בקישור המצורף](#))

* לחילופין-ניתן להציג את המצגת של הכרזות הנבחרות [בקישור המצורף](#)

התלמידים יתחלקו ל-5 קבוצות, כל קבוצה תבחר כרזה אחת ותמציא את הסיפור שמאחורי הכרזה כפי שהם מבינים. כל קבוצה בתורה תציג את הסיפור שבחרה לספר.

דיון:

- מה יקרה אחרי שהשורדים לא יישארו כדי לספר?
- מהי האחריות שלנו כנוער בשימור והעברת זיכרון השואה הלאה?
- באילו דרכים נוספות ניתן לספר את סיפור שורדי השואה?

משימה:

התלמידים חוזרים לקבוצות, כל קבוצה מכינה כרזה חדשה בהשראת הכרזות העוסקת בזיכרון השואה. (ניתן להיעזר בארכיון אתר יד ושם)

הקבוצות מציגות את התוצרים במליאה

רצוי לערוך את התוצרים כקולאז' או מצגת ולהפיץ בבית הספר ומחוצה לו

מערך 3: זיכרון על זיכרון

מטרות: יצירת חיבור רגשי והזדהות עם נושא השואה
הבנה שחלק חשוב ביצירת זיכרון הוא החיבור האישי

קהל יעד: י-יב
משך הפעילות: כשעה

פתיחה:

המנחה יציג לתלמידים כרטיסיות מילים ויבקש מכל אחד לבחור מילה שמשקפת את התשובה לשאלה: איפה יום הזיכרון לשואה פוגש אותי?
דוגמאות למילים: שייכות, התמודדות, חיבור, ערבות הדדית, עצב, שמחה, תמיכה, הדדיות, כוח, אומץ, גבורה, גאווה, תקומה.

דיון:

- מדוע בחרתם בכרטיסיה זו?
- אם היו שואלים את ההורים שלכם את השאלה הזו, מה לדעתכם הייתה התשובה?
- האם יכול להיות מצב שבו תבחרו בכרטיס אחר?
- מה ההבדל מבחינתכם בין יום הזיכרון הבינלאומי לשואה שחל ב-27/11- יום שחרור אושוויץ, לבין יום הזיכרון לשואה ולגבורה שחל בכ"ז ניסן- יום תחילת מרד גטו וורשה?

פעילות:

- המנחה יספר לתלמידים על תכנית זיכרון מבעד לעדשה ויצג את תוצרי התלמידים:
1. כרזות מתשפ"ב- [/https://ortov.ort.org.il/yom-hazicaron-habeinleumi-lashoa-22](https://ortov.ort.org.il/yom-hazicaron-habeinleumi-lashoa-22)
 3. כרזות תשפ"ג- [/https://ortov.ort.org.il/yom-hazicaron-habien-leumi-lashoa-2023](https://ortov.ort.org.il/yom-hazicaron-habien-leumi-lashoa-2023)
 - [/https://ortov.ort.org.il/zicaron-mibaad-laadasha-2023](https://ortov.ort.org.il/zicaron-mibaad-laadasha-2023)
- מצגת מלווה לתלמידים תשפ"ג

כל קבוצה תתייחס לנקודות הבאות:
מה המסר שהם הכי התחברו אליו?
בחרו תמונה שמשקפת את המסר שבחרתם?
במליאה: כל קבוצה מציגה את התמונה ואת המסר

משימה:

בקבוצות יוצרים תוצר נוסף שמביע את המסר שהם בחרו בו (ציור, תמונה נוספת, כתיבה, שיר וכו...)
את התוצרים מעלים למצגת ומפיצים בבית הספר ומחוצה לו

מערך 4: אני שופר לדבריו (מתאים לכיתה שאפשר לנהל בה שיח מעמיק)

מטרות: חשיפת התלמידים לתהליך הבניית זיכרון על סיפור השואה
יצירת חיבור רגשי והזדהות עם נושא השואה
הבנה שחלק חשוב בשימור זיכרון הוא ניתוח המשמעות של סיפור השואה עבור התלמידים

קהל יעד: י-יב
משך הפעילות: כשעה

פתיחה:

צופים בסיפור של ניצול שואה מתוך ארכיון יד ושם (לבחירת המנחה)

עדויות וידאו של ניצולי שואה

כל תלמיד כותב לעצמו רגש אחד שעלה בו/ מחשבה אחת שעלתה בו (אפשר להעלות ללוח פדלט)

מהלך השיעור:

- א. מחלקים את התלמידים לקבוצות של 5 תלמידים על פי הרגש אותו בחרו (ככול הניתן)
- ב. כל קבוצה נכנסת לארכיון יד ושם ובוחרת יחד חפץ שמפעיל בהם את אותו הרגש שהפעיל הסרטון
- ג. אוסף החפצים של יד ושם
- ד. כותבים משפט שמתאר את החפץ ומקשר את החפץ לסרטון.
- ה. המורה יספר לכיתה על התהליך שעשו בבי"ס אורט אפרידר מאשקלון ויצג את הכרזה של אפרידר.

(בחיפוש בארכיון יד ושם מספר רב של תלמידים בחרו בשופר כחפץ בו רצו להתעסק. במסגרת המפגשים החליטו התלמידים לחבר חפץ זה לניצול שואה איתו עמדו בקשר ולהפוך את אמרות השופר שלו לשופר לכל שומע... במסגרת מפגש פיזי מרגש עם ניצול השואה אוסקר כתבו התלמידים אמרות שופר שלו ובחרו להעביר אותם הלאה.)

- ה. מבקשים מהתלמידים להיות השופר של החפץ אותו בחרו ולהכין כרזה שתוצג לחברים בכיתה על סיפורו של החפץ והמסר שאותו הם רוצים להעביר.
- ו. מציגים את הסרטון של יד ליבוביץ'
- ז. לסיכום – איך ניתן להנחיל את זיכרון השואה גם לתלמידים אחרים?